

PROTOCOL D'ATENCIÓ DELS INFANTS AMB AL·LÈRGIES ALIMENTÀRIES I/O AL LÀTEX A LES ACTIVITATS DE CAMPANYA D'ESTIU DE L'AJUNTAMENT DE BARCELONA

INTRODUCCIÓ

L'Ajuntament de Barcelona, amb la voluntat d'atendre adequadament les necessitats de tots els nens i nenes que requereixen atencions especials vol posar a l'abast els recursos necessaris per facilitar aquesta tasca i és en aquest objectiu on s'emmarca aquesta guia i la possibilitat d'oferir assessorament i formació a aquelles persones o entitats que així ho requereixin per poder oferir els seus serveis amb total normalitat, en aquest cas als infants amb al·lèrgies alimentàries i/o al làtex.

L'al·lèrgia a aliments i/o al làtex és una reacció d'hipersensibilitat davant de substàncies anomenades al·lergògens presents als aliments i/o al làtex. Actualment s'estima que entre un 10% i un 15% de la població infantil i juvenil dels països industrialitzats pateix aquesta malaltia amb més o menys grau.

L'exposició a al·lergogen, sigui per contacte cutani, inhalació, ingestió o qualsevol altra via, provoca una reacció al·lèrgica que pot afectar els ulls (conjuntivitis amb llagimeig i picor), el nas (rinitis), la pell (enrogiment, picor, edema), la boca (inflamació), els bronquis (tos, sibilacions, asma), aparell digestiu (diarrea, vòmit) o tot l'organisme (anafilaxi, xoc anafilàctic amb risc de mort).

Les necessitats i pautes de tractament de l'infant i jove amb al·lèrgies alimentàries i/o al làtex es concreten en cada cas en l'informe mèdic, seguint un model estandarditzat, que es lliura a la família i que aquesta té l'obligació de lliurar-lo a l'entitat organitzadora de l'activitat d'estiu i d'actualitzar-ne periòdicament la informació. Els símptomes inicials d'una reacció al·lèrgica poden ser lleus i difícils d'interpretar, per això és necessari disposar d'un pla d'actuació personalitzat, que inclogui la informació bàsica sobre l'al·lèrgia i les possibles reaccions, per a tota la comunitat d'activitats del lleure i l'esport, així com una formació específica per a professionals de l'activitat d'estiu que estan al càrrec dels infants amb aquesta afectació. Les situacions de risc no han de suposar, en principi, l'exclusió del nen o la nena de les activitats d'estiu. Les administracions públiques i la mateixa organització de l'activitat han d'assegurar, en la mesura que sigui possible, que la participació d'aquest infant a les activitats d'estiu es dugui a terme en les mateixes condicions que la resta dels seus companys.

Per tal de garantir la consecució de tots aquests objectius, el que l'Ajuntament de Barcelona aquí proposa és **l'adaptació per les activitats d'estiu del model d'atenció dels infants amb al·lèrgies alimentàries i/o al làtex en l'àmbit escolar**, elaborat conjuntament pels Departaments d'Educació i de Salut de la Generalitat de Catalunya.

ACTUACIONS DE LA FAMÍLIA

La família ha d'adreçar-se a l'organització de les activitats d'estiu per fer les actuacions següents:

- Informar els responsables de l'organització que el fill o filla és al·lèrgic i a quin o quins al·lèrgens reacciona a la inscripció per l'activitat d'estiu i també a l'inici de l'activitat d'estiu o tan aviat com es pugui si la diagnòstic de la malaltia es produeix un cop iniciada l'activitat.
- Lliurar a l'organització de l'activitat d'estiu l'informe mèdic (model estàndard) signat per l'equip sanitari responsable, on ha de constar el que cal tenir en compte en relació amb l'al·lèrgia de l'infant o jove; la medicació que cal administrar; si cal o no l'ús d'adrenalina en cas de reacció al·lèrgica; les actuacions que cal fer en cas de crisi anafilàctica, i els telèfons dels referents sanitaris, per tal que l'organització pugui elaborar el pla personalitzat d'atenció a l'infant.
- Aportar, a l'organització de l'activitat d'estiu, la sol·licitud i autorització per administrar el medicament o medicaments prescrits, i per efectuar l'atenció específica d'acord amb les pautes de l'informe mèdic, als professionals de l'organització (annex 1).
- Lliurar i actualitzar la medicació d'urgència a l'organització de l'activitat d'estiu (autoinjector d'adrenalina) així com la medicació específica (prescrita i pautaada pel metge o metgessa / al·lèrgòleg o al·lèrgòloga) i el material necessari per a l'atenció de l'infant o jove durant el temps de participació a les activitats d'estiu.
- Etiquetar degudament la medicació i material lliurat a l'organització de manera que s'identifiqui fàcilment a quin nen o nena pertany.
- Actualitzar l'informe mèdic i renovar el material relacionat amb el tractament quan sigui necessari i, com a mínim, a l'inici de cada participació en les activitats d'estiu.
- Col·laborar amb els organitzadors de l'activitat en tot el necessari per controlar l'al·lèrgia de l'infant o jove i en l'elaboració del Pla personalitzat d'atenció de l'infant elaborat per l'organització.

ACTUACIONS DELS ORGANITZADORS DE L'ACTIVITAT D'ESTIU

El director de l'entitat organitzadora de l'activitat d'estiu, com a responsable del funcionament de l'entitat i cap de tot el personal, ha de fer el següent:

- Elaborar un Pla personalitzat d'atenció de l'infant (annex 2), per atendre les seves necessitats, d'acord amb l'informe mèdic facilitat per la família i de les indicacions facilitades per aquesta. Aquest document s'ha deixar prop de la farmaciola, en un lloc visible i conegut per tots els professionals de l'organització de l'activitat.

- Garantir que entre els professionals de l'organització hi hagi una persona o persones responsables per atendre l'infant d'acord amb el seu pla personalitzat d'atenció. En general se n'ha d'encarregar el vetllador o vetlladora adjudicat a l'activitat la responsabilitat d'atendre aquests infants, però en cas que no existeixi aquesta figura, es pot encomanar a un altre professional de l'organització de l'activitat que es consideri idoni i que, de manera voluntària, vulgui fer-se càrrec de l'atenció d'aquest infant.
- Garantir, en col·laboració amb el Consorci de Salut de Barcelona, l'ensinistrament dels professionals de l'organització de l'activitat responsables d'atendre l'infant pel que fa a l'actuació davant una crisi anafilàctica.
- Garantir que tot el personal de l'organització, els companys i companyes de l'infant i el personal del servei del menjador i d'altres activitats si fos el cas, estiguin informats del tipus d'al·lèrgia alimentària i/o al làtex i dels trets bàsics per reconèixer una situació d'emergència (crisi anafilàctica) i de com cal actuar.
- Mantenir la medicació a l'abast del personal de l'organització de l'activitat i comprovar-ne amb regularitat la caducitat.
- Vetllar perquè l'infant no entri en contacte amb aliments o materials que puguin provocar-li al·lèrgia.
- En cas de realitzar-se proves avaluable d'algun tipus durant aquesta activitat d'estiu, s'ha d'adaptar la realització d'aquestes si la situació del nen o nena amb al·lèrgia a aliments i/o al làtex així ho requereix.
- Informar els pares, mares o tutors dels canvis significatius, d'horaris i activitats (sortides, festes...).

RESPONSABILITAT DELS SERVEIS SANITARIS

Especialistes:

1. Lliurar l'informe mèdic, on ha de constar allò que cal tenir en compte en relació amb l'al·lèrgia de l'infant o jove, la medicació que cal administrar; si cal o no l'ús d'adrenalina en cas de reacció al·lèrgica; i les actuacions que cal fer en cas de crisi anafilàctica, segons el model estàndard.

Sanitat Respon:

2. Facilitar assessorament mitjançant el servei telefònic 061, resolent dubtes puntuals relatius al tractament dels infants i col·laborant amb els organitzadors i les famílies en la recerca de mecanismes per respondre als casos més inestables i greus.

Servei d'Emergències Mèdiques:

3. Atendre les emergències que es puguin produir a l'activitat d'estiu. El servei s'activa a través del 112 o el 061

DUBTES MÉS FREQUENTS SOBRE LES PAUTES DE COMPORTAMENT

- **Què és la reacció anafilàctica?**

L'anafilaxi es defineix com una reacció al·lèrgica greu en què, després del contacte amb l'al·lergogen, apareixen símptomes al·lèrgics en dues o més zones del cos: bronquis (asma, tos, sibilacions o xiulets al pit, dificultat respiratòria i opressió o mal de pit), laringe (tos de gos, afonia, dificultat per parlar i/o empassar, estridor i dificultat respiratòria), nas i ulls (rinitis i conjuntivitis: esternuts, degoteig nasal, picor, tamponament nasal, llagimeig, picor i enrogiment d'ulls), pell i mucoses (enrogiment, favasses o faves grans amb picor per qualsevol lloc, inflamació d'ulls, llavis, llengua, campaneta o qualsevol zona del cos), aparell digestiu (vòmits, dolor abdominal, recargolaments i diarrea), aparell circulatori (baixada de tensió arterial) i sistema nerviós (hipotonia, letargia, pèrdua de consciència).

Habitualment, l'anafilaxi es manifesta sobtadament, com una emergència que requereix un reconeixement immediat dels símptomes i un tractament específic urgent.

Les conseqüències més greus de l'anafilaxi poden incloure obstrucció de la via aèria superior per edema laringi i parada cardiorespiratòria per broncospasme i/o col·lapse vascular.

- **Com podem prevenir les al·lèrgies en les activitats d'estiu?**

Tenint en compte que les al·lèrgies poden produir-se per ingesta, contacte i inhalació, les recomanacions generals que cal seguir en cada un d'aquests casos per prevenir-les són les següents:

Ingesta

- Fer una breu explicació als infants sobre l'alimentació i les al·lèrgies per prevenir situacions d'exclusió del grup quan algú no accepti determinats aliments.

- Considerar que si s'esmorza en un espai tancat, es recullin les restes de menjar.

Contacte

Cal tenir presents les mesures anteriors, ja que l'infant al·lèrgic per contacte ho és també per ingesta.

- Vetllar perquè l'infant no entri en contacte amb aliments o materials que li puguin provocar al·lèrgia. És important revisar el material dels espais on es duen a terme les activitats.

- Si és el cas, organitzar les festes intentant evitar els al·lèrgens. En el cas que no sigui possible, concretar unes mesures de seguretat i higiene per evitar-hi el contacte.

- Crear hàbits específics de rentar-se les mans i els llavis després d'haver menjat amb aigua i sabó. En cas de no tenir-ne a l'abast, es recomana l'ús de tovalloles humides de paper.

- Tenir present que el contacte del làtex i d'altres al·lèrgens amb una ferida, tall i/o mucosa pot desencadenar una reacció greu.

Inhalació

Cal tenir presents les mesures anteriors ja que els infants al·lèrgics per inhalació també ho són també per contacte i per ingesta.

- Per als infants al·lèrgics al làtex, cal evitar decoracions amb globus.

- Vetllar perquè es portin a terme les mesures higièniques habituals en els punts d'activitat d'estiu: ventilar els espais sovint, fer la neteja diària...

- Utilitzar sempre que sigui possible material que no causi al·lèrgies.

- **Quin material d'ús habitual pot contenir làtex o altres al·lèrgens?**
 - Globus (tots), gomets, adhesius (coles, cinta adhesiva "Cello")
 - Els xiclets i altres l·laminadures poden tenir làtex.
 - Pintures de dits, bolígrafs, retoladors, gomes d'esborrar...
 - Material de logopèdia
 - Calculadores
 - Joguines
 - Material de psicomotricitat (pilotes, pilotes saltadores...)
 - Guants de neteja
 - Farmacioles (guants estèrils, tiretes, esparadrap...)
- **Com i quan s'ha administrar la medicació de rescat (adrenalina intramuscular)?**

L'adrenalina intramuscular és el tractament inicial d'elecció davant d'una anafilaxi, i s'ha d'administrar amb un autoinjectable al múscul vast extern (cara externa de la cuixa).

És recomanable que una persona adulta (professional de l'organització) prèviament ensinistrada per professionals sanitaris, supervisi i/o faci l'aplicació d'aquest tractament, que s'ha d'administrar d'acord amb l'informe mèdic.

Es recomana que els infants de més de 10 anys rebin l'ensinistrament necessari per a l'auto administració d'adrenalina i que disposi d'un consentiment familiar per fer-ho; alhora s'ha de procurar que una persona adulta en faci la supervisió en el punt d'activitat.

En el cas dels menors no autònoms, el director o directora de l'entitat organitzadora de l'activitat d'estiu ha de garantir que entre l'equip de professionals hi hagi una persona per atendre l'infant d'acord amb el seu pla personalitzat d'atenció.

- **Com actuar en cas de crisi anafilàctica?**

Davant d'una situació d'emergència, en cas d'una reacció anafilàctica, cal:

 - no deixar mai sol el nen o nena
 - administrar l'autoinjectable d'adrenalina d'acord amb el pla personalitzat d'atenció de l'infant, elaborat a partir de l'informe mèdic
 - avisar els serveis d'emergències mèdiques (112) facilitant el codi CIP (codi d'identificació personal) de la targeta sanitària individual.
 - avisar la família.

DADES DE CONTACTE

TELÈFONS PREFERENTS EN TOTS ELS CASOS:

Sanitat Respon

Tel. 061

Emergències

Tel. 112 o 061